

„Ratio legis kan. 226 § 2 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku”

Streszczenie

Niniejsza rozprawa analizuje rację normy kanonicznej, określającej prawo i obowiązek rodziców do wychowania potomstwa, która została zawarta przez Ustawodawcę kościelnego w kan. 226 § 2 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku.

Celem dysertacji jest ukazanie przyczyn, uzasadnienia i celu, dla których najwyższy prawodawca kościelny umieścił w zbiorze prawa powszechnego normę, zgodnie z którą rodzice mają bardzo poważny obowiązek i najcięższe prawo wychowania potomstwa.

W pierwszym rozdziale analizie poddano źródło rodzicielskiego zobowiązania i uprawnienia względem wychowania potomstwa, którym jest prawo naturalne. Twórcą *ius naturale* jest Bóg, który wpisał w istotę człowieczeństwa pewne uprawnienia i zobowiązania właściwe naturze ludzkiej. Z tego powodu, prawo naturalne cieszy się przymiotami powszechności, niezmienności, niezbywalności, poznawalności oraz nadrzędności względem prawa stanowionego. Cechami prawa naturalnego charakteryzuje się także prawo i obowiązek wychowania potomstwa. Wynika ono z faktu przekazania życia i stanowi konsekwencję zrodzenia. Obowiązek wychowania ma być realizowany przez rodziców w konkretnym celu, którym jest kompletny i wszechstronny rozwój potomstwa.

Wielowiekowa doktryna na temat prawa i obowiązku wychowania potomstwa zawarta w enuncjacjach Magisterium oraz dziełach prywatnych, przybrała formę kanonu w pierwszym Kodeksie Prawa

Kanonicznego, pochodzącym z 1917 roku. Ustawodawca kościelny ujął rodzicielski obowiązek wychowawczy w perspektywie celów małżeństwa sakramentalnego.

Taki kontekst wypowiedzi Magisterium został utrzymany do Soboru Watykańskiego II, który na nowo pochylił się nad wychowawczym posłannictwem rodziców. Przedmiotem analizy w rozdziale II rozprawy jest nauczanie Soboru, zgodnie z którym uprawnienie wychowawcze wynika z faktu przekazania życia. Z tego powodu rodzice cieszą się prymatem w dziele wychowywania potomstwa, przed innymi podmiotami, którymi są Kościół i państwo. Waga ciężącego na rodzicach zobowiązania jest tak znaczna, że trudno zastąpić czymkolwiek innym ich oddziaływanie w kwestii wychowania. Sobór Watykański II lokuje prawo i obowiązek wychowania potomstwa już nie tylko w kategorii celów małżeństwa, ale także powołania wiernych świeckich i realizacji ich specyficznego apostołstwa. Nauczanie *Vaticanum II* stało się bazą dla treści kan. 226 § 2 KPK oraz późniejszych wypowiedzi Magisterium.

Kan. 226 § 2 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku został wypracowany przez Papieską Komisję dla Rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego na drodze wieloletniego procesu redakcji. Przebieg prac redakcyjnych został szczegółowo przeanalizowany w ramach III rozdziału niniejszej dysertacji. Początkowo prawo i obowiązek wychowania potomstwa zostało sklasyfikowane, jako uprawnienie podstawowe i fundamentalne dla członków Kościoła łacińskiego i z tego powodu zostało umieszczone w zbiorze Prawa Fundamentalnego Kościoła. *Lex Ecclesiae Fundamentalis* nie zostało promulgowane, a norma określająca rodzicielskie uprawnienie i zobowiązanie wychowawcze, została przeniesiona do katalogu praw i obowiązków przysługujących wiernym świeckim. Dlatego też jest to kanon o charakterze ogólnym, którego treść zostaje powtórzona przez Ustawodawcę kodeksowego w innych częściach zbioru: w kontekście celów sakramentu małżeństwa oraz wychowania

katolickiego. W tych też normach doprecyzowaniu ulega zakres wychowani, który winien obejmować określone dziedziny i płaszczyzny.

Przedmiotem analizy poszczególnych elementów normy kodeksowej został poświęcony IV rozdział rozprawy. Określenie podmiotu oraz przedmiotu analizowanego kan. 226 § 2 KPK stanowi wyjaśnienie językowe i logiczne użytych terminów w szerokim kontekście interpretacyjnym. Tego typu działania mają za cel doprowadzić do jak najbardziej szczegółowej wykładni doktrynalnej prawa zawartego w badanym kanonie. Rozdział ten zawiera także część poświęconą określeniu funkcji, jaką w systemie prawa kanonicznego pełni norma określająca prawo-obowiązek wychowania potomstwa. Prócz ochrony prawa podmiotowego, należy wskazać na skutki odnoszące się do legislatora i wspólnoty Kościoła. Tak określona funkcja badanego kanonu stanowi uzasadnienie, dla którego Ustawodawca kościelny zdecydował zamieścić dyspozycję określającą prawo-obowiązek wychowania potomstwa w zbiorze prawa powszechnego Kościoła łacińskiego.

Konsekwentnie, po przeanalizowaniu elementów kan. 226 § 2, w piątym rozdziale dysertacji dokonano analizy poszczególnych dziedzin i składających się na nie płaszczyzn wychowania, które rodzice zobowiązani są realizować. Konkretnie wskazania zawarte w dokumentach powszechnych Kościoła łacińskiego stanowią wyraz pasterskiej troski, jaką Kościół otacza rodziców. Prawodawca kościelny wymagając, aby realizowali oni wychowanie pełne i harmonijne, jednocześnie podaje, jak winno ono być urzeczywistniane w rodzinie chrześcijańskiej.

Rozprawę kończą wnioski oraz uzasadnienie dla postawionej we wstępie tezy, zgodnie z którą na pojęcie *ratio legis* normy kanonicznej składają się: przyczyna, dla której kanon zostaje umieszczony w Kodeksie Prawa Kanonicznego, szerokie i wieloaspektowe wyjaśnienie, uwzględniające zamierzone i niezamierzone konsekwencje wprowadzenia normy do systemu prawa oraz cel, ku któremu Ustawodawca kościelny

skierował skutki praktycznej realizacji normy przez jej adresata. Konstatacją płynącą z dokonanej analizy jest to, że Ustawodawca kościelny ujął prawnonaturalne zobowiązanie i uprawnienie rodziców do wychowania potomstwa w ramy normy kanonicznej ze względu na pochodzenie oraz rozmaite skutki, jakie niesie ze sobą prawidłowo realizowane wychowanie w rodzinie. Jest to nie tylko obowiązek wynikający z faktu przekazania życia, ale stanowi także cel sakramentu małżeństwa oraz jest wyrazem wolności religijnej rodziców. Rzutuje na prawidłowe funkcjonowanie wspólnoty Ludu Bożego i stanowi niewątpliwy fundament dla budowania coraz doskonalszej społeczności Kościoła w wymiarze ziemskim i nadprzyrodzonym.